

Я. Путьіцева

НОВІТНІ ТЕХНОЛОГІЇ В РЕЖИСУРІ XXI СТОЛІТТЯ

Y. Putivtseva

THE LATEST TECHNOLOGIES IN DIRECTING OF THE XXI CENTURY

У сучасному науковому дискурсі режисуру, як специфічний тип художнього мислення та творчості, представлено в культурно-історичних передумовах виникнення в широкому історичному контексті, у виявах властивостей театру елементів режисерського мистецтва в «саморежисурі» акторів-корифеїв, у постановочній діяльності драматургів, у факторах і процесах сприяння виникненню нових її елементів тощо. Простежено, як відповідно до закономірностей театрального розвитку, ареалом режисури дедалі більше ставали внутрішньо сценічні зв'язки; порушено питання про режисуру як особистісне начало нового театру. Попри це, актуальність вивчення режисури у викликах XXI ст. не становить сумнівів.

У XXI ст., епосі стрімкого розвитку технологій, режисура стає сценою для інновацій та творчих рішень. Новітні технології надають режисерам безмежних можливостей у створенні унікальних та захоплюючих театральних вистав.

Однією з ключових інновацій є використання віртуальної та розширеної реальності. Режисери можуть створювати вражаючі візуальні ефекти, використовуючи віртуальні об'єкти й анімацію. Це відкриває нові можливості для взаємодії акторів з віртуальними об'єктами та створення унікальних сценічних образів. Інтерактивні технології дозволяють режисерам залучити глядачів у дію. Мобільні додатки, аудіогіди та інші технічні інструменти надають глядачам можливість взаємодії з подіями на сцені, впливаючи на розвиток сюжету або вибір закінчення вистави. Використання цифрової проєкції та маппінгу перетворює сцену на живий художній об'єкт. Режисери можуть створювати динамічні фони, змінювати архітектуру сцени та переносити глядачів у нові віртуальні світи.

Театр тяжіє до імерсії, технологій віртуальної реальності та 360-градусних відео для створення унікальних просторів, де глядачі перебувають у центрі подій і можуть взаємодіяти з оточенням та персонажами. Розробка технологій трансмедіального театру дозволяє режисерам поєднувати різні медіаформи, такі як відео, аудіо, текст та віртуальна реальність, створюючи глибокий і багатшаровий театральний досвід.

Отже, новітні технології в режисурі XXI ст. розкривають необмежені можливості для творчого вираження та взаємодії з глядачами. Ці інновації не лише змінюють сам процес режисури, а й впливають на театральні уявлення та очікування глядачів, роблячи театральний виступ сучасним і захоплюючим досвідом.

В. Руденький

РЯДЖЕННЯ ЯК ОДНА З ФОРМ ЗАРОДЖЕННЯ ТЕАТРАЛЬНОГО МИСТЕЦТВА

V. Rudenkyi

DRESSING UP AS ONE OF THE ORIGIN FORMS OF THEATRE ART

Важливою і невід'ємною складовою культури кожної нації є народна обрядовість та святкування, перманентне вивчення чого не втрачає своєї актуальності. Відповідно до Геродота можна вважати, що так само, як і мова чи раса, обрядово-святкове дійство є одним із об'єднуючих елементів нації, яке здатне зародитися лише на основі вже сформованих культурних традицій.

Обрядовість — це сукупність сформованих обрядів окремого народу, які є частиною їх суспільно-побутового і релігійного життя. До однієї з європейських націй, що має найбільш давню і широку у своїй палітрі різноманіття обрядовість, належать українці. Україна багата на традиції, до того ж кожен її регіон має відмінні, характерні саме для нього й унікальні обряди та ритуали. Саме в таких самобутніх куточках країни із власною неповторною обрядовістю можна побачити зародки художньо-творчої діяльності людини і тяжіння до створення їх естетичної складової.

Сформовані принципи гуманізму, які сконцентрувалися в народних обрядах, наразі можна вважати надзвичайно актуальними і застосовувати у якості виховних засобів, методів включення особистості в соціальне коло й способів збереження емпіризму, а разом із ними і чуттєвих проявів, ідеалів та цінностей для наших нащадків.

Почнемо розгляд обраної теми із поняття рядження, під яким прийнято розуміти складний процес із певними ритуалами та обрядами, що містять у собі драматичний елемент. Рядження в багатьох народів являється знаменною подією, з якою пов'язують особливі традиційні дійства. Його вважають одним із ключових компонентів у контексті зародження театрального мистецтва, зокрема за рахунок вмісту видовищного елементу, обміну думок і створення особливої атмосфери. У складові, що формують саме рядження, можна долучити проведення самого дійства, підготовку місця виступу, атрибутики та перевдягання артистів.

Українське рядження, яке виникло ще за часів глибокої давнини, містить типологічну схожість із комплексом народної обрядовості інших народів, про що свідчать типовість масок, одягу, реквізиту та оформлення народного свята. Зокрема, подібність виявляється й у зооморфних персонажах «кози», «кобилі», «ведмеді», «барані», «волі», «півні» тощо. Ці образи виникли у зв'язку з релігійними уявленнями наших предків, що пов'язувалися із вірою в магичні сили тварин, рослин та природних явищ.

Серед східних слов'ян були поширені різні форми рядження, але найбільшою популяризації набуло саме ходіння з «козою» у поєднанні з виконанням колективних співів та певних магичних дій. Спочатку може здатися, що зв'язку між обрядом водіння кози і театром немає. Однак, як і театр, обряд водіння кози містить виконання ролей та демонстрацію певних подій перед публікою. Об'єднуючими їх елементами можна вважати створення особливої атмосфери, а також емоційного зв'язку учасників дійства між собою або з глядачами. Обряд водіння кози також надає змогу передати та зберегти певні історичні, релігійні чи культурні надбання народу. У деяких випадках цей обряд перетворювався на окреме, розлоге дійство, що інколи асоціювалося з театралізованим обрядом «Маланка».

Інакше кажучи, відбувалася трансформація обряду, у результаті чого міфологічні персонажі втрачали свою сакральність і набували побутового характеру. Відповідно до того, як збагачувалася кількість персоніфікованих масок, зміщувалися й акценти в музичній та драматичній частинах обряду. Під час цього процесу музична складова набувала вже меншого значення порівняно із драматичною частиною, адже пантомімічна традиція виконання колядки відступала на другий план, а театральність почала ставати самостійною основою. Процес театралізації обряду прогресував через розвиток сюжету та введення діалогічної форми.

Понині наука не надає однозначної відповіді на те, на якому саме історичному етапі завершилося це перетворення міфічного ставлення до обряду у театральну

подію — у XIII–XIV ст. чи пізніше. Зокрема, актуальним це питання залишається й для ключового у вітчизняній культурі — різдвяно-новорічного обряду — «Маланки», якому притаманні особливий сакральньо-міфологічний корінь та ідеологічні концепції різних епох, уявлення і вірування, що сформувалися під впливом календарних, шлюбних та ініціальних звичаїв.

Отже, обряди, задовольняючи емоційні та інтелектуальні потреби, пов'язані з торжеством, створюють атмосферу, надають учасникам можливість виразити себе, у драматизованій формі відтворюючи важливі події та їхні наслідки й сенси. Обрядовість охоплює широкий спектр явищ (рядження, символічні народні розваги, театралізовані дійства та святкування, у контексті яких вона формується більш цілісно), які можна вважати принципово значимими в розвитку мистецтва театру.

Д. Кондратова

ТЕАТРАЛЬНІСТЬ ТА ІГРОВЕ НАЧАЛО В УКРАЇНСЬКІЙ ОБРЯДОВІСТІ

D. Kondratova

THEATRICALITY AND PLAYFULNESS IN UKRAINIAN RITUALS

Актуальність обраної до вивчення теми в контексті важливого нині завдання — передачі і збереження вітчизняної культури, ідеолого-міфологічних уявлень української нації — не викликає сумніву. Виокремлена проблематика української обрядовості є важливим аспектом вивчення історії театрального мистецтва, а також розуміння його зв'язку з культурною спадщиною. За довгий час, відіграючи ключову роль у передачі та збереженні культурних цінностей, обряди зазнали певних трансформацій, поступово набуваючи елементів драматичності.

Україна, маючи багату культурну спадщину, зберегла у своїх обрядах та іграх не лише елементи театрального мистецтва, а й гармонійне їх поєднання з невід'ємно притаманними українцям піснями й танцями.

Ключового значення гра, яка завжди несла розважальний характер, одночасно виступаючи для наших предків сакральним дійством, набуває вже на етапі свого формування у світлі необхідності осмислення світу (відповідно, основою гри слугує наслідування і копіювання певних явищ природи, тварин та поведінки людини).

Закономірним постає поділ обрядів і свят на типи залежно від процесів, що відбуваються в людському житті. Виділяється календарна обрядовість, яка торкається характерних кожній порі року процесів і явищ природи, відповідно до них, трудової сільськогосподарської діяльності, та родинно-побутова обрядовість, пов'язана з перехідними етапами самого життєвого процесу.

Обряди являють собою символічні дійства, що організуються за найвизначніших подій життя общини, родини або окремих її членів. Вони є сукупністю символічних дій, в основу яких закладено усталені традиційні зв'язки людей між собою та природою. Варто звернути увагу на те, що під ритуалом розуміють сукупність декількох обрядів, приурочених до окремої визначної події, які зазвичай містять культовий зміст. Відзначення врочистої події з елементами розваг і обрядових дій називають святом.

У розрізі вивчення обраної теми розглянемо окремі аспекти української календарної, зокрема зимової і весняної, та родинно-побутової обрядовості, акцентуючи свою увагу на їхньому вмісті елементів театральності й ігровому началі.